

Acompanyar les famílies en el context social postmodern

Montserrat Gas Aixendri¹

L'article descriu algunes de les dificultats culturals a les quals s'enfronten avui les famílies per desenvolupar la funció que tenen en la societat. Aquesta realitat suggereix que, avui més que mai, les famílies necessiten ser acompanyades al llarg del seu cicle vital, per poder identificar i superar les crisis que són normals en tota relació. S'hi exposen alguns dels pressupòsits bàsics sobre com ha de fer-se l'acompanyament a les famílies. També s'hi proposen alguns àmbits i situacions en què es constata la importància i la urgència de realitzar aquesta tasca d'acompanyament familiar.

Introducció

Ningú no posa en dubte avui que la sostenibilitat de la nostra societat es fonamenta, entre altres agents socials, en la família. A pesar dels evidents senyals de crisi, el desig de família roman viu, especialment entre els joves, i són moltes les famílies que responen amb generositat, alegria i fe a la seva vocació, tot i haver-hi obstacles, incomprensions i patiments.² En aquest context, apareix com a prioritari dedicar una atenció específica a les famílies en tots els estadis del seu cicle vital, des de la preparació per al matrimoni i els primers anys de vida familiar fins a les normals crisis de creixement i de maduració que viuen totes les famílies sense excepcions. Cal emprendre una acció orgànica i organitzada, per prestar suport a totes les famílies, i de manera especial a les que es troben en una situació de dificultat. Possiblement aquest és un dels reptes més grans de la societat en el nostre temps, ja que es tracta de reconstruir una institució que és clau per al futur de la humanitat.³ Aquesta no és una tasca només eclesial: cal involucrar-hi totes les instàncies de la societat civil, començant pels poders públics, i sense excloure les altres confessions religioses.

Occident viu avui sota una espècie de “tirania de l'artificialitat”⁴ en la qual les lleis intenten definir i redefinir la família segons la ideologia del moment, prescindint del seu fonament antropològic: la vinculació natural entre amor, sexualitat, procreació i acollida de la vida humana, com a exigències de la capacitat de l'ésser humà de donar-se als altres. És prioritari treure'ns dels ulls les “cataractes” de les ideologies postmodernes, per redescobrir les evidències originàries sobre el matrimoni i la família com a institució lligada a la plena realització de

la persona. Cal identificar què ens impedeix veure avui la família com és, quins elements propis de la cultura postmoderna han anat progressivament ocultant o posant en dubte els seus fonaments, la qual cosa ha conduït a una visió negativa i pessimista del projecte familiar, que s'acaba entenent com un llast per a l'èxit professional. En aquest context pessimista, les crisis familiars són vistes com a irreparables. La tasca d'acompanyar les famílies requereix un coneixement profund de les dificultats que planteja el nostre context cultural, crear un nou llenguatge per arribar amb eficàcia a les persones; noves eines i persones preparades per intervenir en els conflictes de família d'acord amb la naturalesa de les relacions familiars.

De la crisi antropològica a la crisi de la família

Vivim una “apagada antropològica”, un gran desconeixement sobre qui és l'ésser humà i quin és el seu destí. Benet XVI es va referir a aquest fenomen com la gran *emergència educativa*: “la creixent dificultat que es troba per transmetre a les noves generacions els valors fonamentals de l'existència i d'un bon comportament, dificultat que existeix tant a

És prioritari dedicar una atenció específica a les famílies en tots els estadis del seu cycle vital, des de la preparació per al matrimoni i els primers anys de vida familiar fins a les normals crisis de creixement i de maduració que viuen totes les famílies sense excepcions.

l'escola com a la família”.⁵ Aquest enfosquiment antropològic afecta en primer lloc cada persona, la seva capacitat de comprendre's a si mateixa i les seves relacions amb els altres, i al capdavant afecta el conjunt de la societat. Aquest fenomen no només s'ha instal·lat com una ideologia teòrica, sinó que també ha anat arrelant en les

maneres de viure quotidianes de les persones, la qual cosa ha dificultat la comprensió del sentit de les relacions humanes i més específicament de la família com a “comunitat de vida i amor”.⁶

L'individualisme comporta una visió de l'home com a ésser independent i autosuficient, que oblidia el seu *ésser familiar*, cridat a l'existència per amor i destinat a l'amor a través del do de si mateix.⁷ Es produeix així un rebuig inconscient de la relacionalitat humana com a necessitat per al perfeccionament humà. Al cap i a la fi, la concepció individualista de la persona emmena el desconeixement de què és estimar i ser estimat, tant intel·lectualment com vitalment. Avui comprovem que per a molts joves —i potser no tan joves— la idea d'un amor incondicional, radical, entès com a entrega i acceptació de l'altre (que significa a la pràctica “preferir-lo” i preferir el seu bé abans que el propi), resulta gairebé incomprendible o es veu com un impossible. Paradoxalment, aquestes mateixes persones

veuen aquesta mena d'amor com un ideal que voldrien viure, ja que voldrien estimar i ser estimats incondicionalment, però al mateix temps necessiten protegir-se de la vulnerabilitat que ocasiona el do de si mateixos a la persona estimada. Des de la perspectiva individualista, a la institució matrimonial i familiar li manca consistència, perquè es percep com un “contracte” de dos individus que busquen la felicitat individual; els fills corren aleshores el risc de ser pensats dins d'una lògica d'autorealització personal: aleshores, suposen un impediment que cal evitar o són una necessitat que ha de ser satisfeta a qualsevol preu.⁸

L'individualisme és profundament present a la nostra cultura i a les nostres formes de vida quotidiana. Ningú no és aliè a aquesta influència. Moltes famílies que no ho tenen com a pressupòsit teòric, inconscientment han anat adoptant *formes de vida individualistes* que són pregonament contràries a l'essència de l'amor familiar i que es transmeten a les noves generacions. Així, no és estrany, per exemple, comprovar en els matrimonis —especialment en els més joves— una dificultat objectiva per traçar un projecte real de vida comuna. Molts veuen el fet de casar-se “des de la seva individualitat” com una suma o un “afegit” al mateix ésser, que pot millorar la vida personal i potser fer feliç, etc. En canvi, els resulta difícil comprendre que el matrimoni és constituir una nova realitat (el “nosaltres” de què parla Viladrich), un projecte cobio gràfic a partir de l'entrega i acceptació comunes dels esposos.⁹ Algunes manifestacions d'aquesta mentalitat, que forja *maneres de viure concretes*, es poden observar avui en moltes famílies: amb prou feines es comparteixen temps comuns en la vida de família, no es preveuen ni valoren els moments de compartir taula, celebracions o cura dels malalts, ancians, nens, etc. Els esposos desenvolupen sovint relacions professionals i socials paral·leles: no comparteixen amics, no posen en comú els béns materials, etc. Així es va desvirtuant, en la pràctica quotidiana, i fent difícil o gairebé impossible una autèntica comunitat familiar.

Com a conseqüència directa de l'individualisme, en la cultura dominant a Occident hi prevalen les relacions personals fràgils, que arriben a produir com a resultat la pobresa de la solitud.¹⁰ La llibertat s'entén sovint com a simple possibilitat d'elecció i amb freqüència les persones fugen del compromís pensant que es mantenen lliures en la mesura que s'abstenen de tot vincle. Les arrels culturals del divorci en la societat occidental reposen sobre el pressupòsit antropològic de la impossibilitat d'un compromís que abracci l'existència completa de la persona.¹¹

La cultura postmoderna ha convertit la sexualitat en un mer objecte de plaer, n'ha buidat el sentit originari com a estructura de sociabilitat i comunicabilitat interpersonal.¹² Les societats occidentals es troben

hipersexualitzades. Juntament amb una inadequada educació afectiva, els nens estan sotmesos a un bombardeig mediàtic d'informació sexual descontextualitzada. Es produeix, doncs, una ruptura entre els ritmes de maduració biològica i els de maduració de l'afectivitat: s'anticipen les etapes i s'oblida que és necessari un temps de maduració que permeti donar un sentit autèntic a la sexualitat. Cal subratllar la influència que té en aquest àmbit la ideologia de gènere en la seva pretensió artificiosa d'estigmatitzar i eliminar l'originària diferenciació sexual entre home i dona, ja que considera la dimensió sexuada de la persona com un simple producte de la biologia que pot i ha de ser “dominat” per l'ésser humà. Aquest igualitarisme irreal entre home i dona porta a la pràctica a un desconeixement de les diferències entre els sexes, que freqüentment es manifesta en forma de desacords, decepcions i fracassos en la vida matrimonial i familiar.

A tot això cal afegir-hi l'obstacle de la inadequació de les eines per comunicar la veritat sobre la família. Continua essent habitual utilitzar un llenguatge voluntarista per explicar el procés d'estimar, llenguatge que difícilment es comprèn avui, ja que, sobretot els joves, “raonen amb els afectes” més que no pas amb les facultats intel·lectuals.

Visió pessimista de la família i percepció patològica de les crisis

En la nostra societat s'ha anat estenent una visió de la unió conjugal com un ideal que podria aconseguir només una minoria, i que al capdavall és inassequible per a la major part dels éssers humans. Molts joves han passat per l'experiència de la ruptura, separació i divorci, en definitiva, l'experiència del desamor, dels seus pares. Aquest és un dels motius pels quals es té por d'un amor incondicionat, per no patir les mateixes decepcions que han vist en els progenitors. D'altra banda, l'entrega en la vida familiar es percep com a contrària a les expectatives vitals d'èxit personal, professional i social. No només és una idea compartida pels més joves; en molts casos són els pares els qui veuen el projecte familiar dels fills com un obstacle per a la seva carrera professional, com un llast per a la realització personal, i, “des de l'experiència”, aconsellen postergar o posar en segon lloc el projecte familiar.

Dins d'aquesta visió pessimista de la família, les dificultats i crisis es contemplen com a patologies o fracassos, i no com a part de la normalitat en el creixement de totes les relacions personals. Les dificultats, que en l'esdevenir de la vida de família i de la relació d'esposos s'afrontaven abans com a “crisis de creixement”, es consideren avui com a motius irremissibles de ruptura. L'experiència professional mostra, tanmateix, que les principals causes per les quals actualment es trenquen moltes

famílies no són en realitat irreparables. En un entorn envaït per una cultura que ignora la realitat del matrimoni i la família, la causa de les dificultats es deu sobretot al desconeixement —teòric i vital— de la dinàmica de les relacions familiars i del que significa estimar, la qual cosa fa molt difícil la tasca de *construir* aquestes relacions. Des de les actituds vitals individualistes (radicalment oposades al concepte de relació familiar) no s'entén el projecte familiar com a creixement d'un "nosaltres" (la família), sinó com una addició al projecte individual, que és el que preval o, en el millor dels casos, com la suma de dos projectes individuals, però no com la unitat que sorgeix com a conseqüència del projecte comú, de ser "una caró".

És freqüent que qui té desig d'ajudar els cònjuges que passen per un període de dificultat en la vida comuna aconselli en primer lloc consultar-ho a professionals de la psiquiatria o de la psicologia. Però les dificultats no són sempre símptoma de patologia. Moltes

La tasca d'acompanyar les famílies requereix un coneixement de les dificultats del nostre context cultural, crear un nou llenguatge, noves eines i formar persones preparades per intervenir en els conflictes de família d'acord amb la naturalesa de les relacions familiars.

vegades, quan una crisi encara no s'ha "enquistat" o s'ha complicat amb una altra mena de conflictes (per exemple, la infidelitat o l'atracció sentimental vers una altra persona), possiblement n'hi pot haver prou d'ajudar a entendre quina és la dinàmica de creixement i maduració de l'amor conjugal. Es tracta de mostrar als esposos quines són les etapes en el procés de l'amor entre els esposos, amb els seus moments de tranquil·litat i de dificultat, perquè puguin entendre la seva situació d'una manera positiva, i siguin capaços d'iniciar —quan calgui— un canvi d'actitud, decidits a millorar la convivència familiar. Eliminar l'etiqueta de "patologia" de moltes crisis familiars no implica que s'hi tregui importància, perquè, com es comprova en la realitat, aquestes crisis causen un gran patiment i dolor a qui les viu. Encara que moltes vegades per al professional són situacions "normals", les persones concretes pateixen en la intimitat i no veuen sortida a la situació.

Com cal acompanyar les famílies avui?

A partir de la necessitat de tornar a *fer visible* la realitat de l'autèntic amor familiar com la millor manera d'ajudar les famílies, es proposen a continuació algunes línies per realitzar aquest acompanyament, tenint en compte tot el que hem dit fins ara.¹³

1) *L'actitud inicial per poder acompanyar les famílies*, tant si estan en crisi com si no, requereix abandonar qualsevol visió pessimista sobre la

realitat del matrimoni. Aquest pessimisme, encara que en part és comprensible, ja que és alimentat per l'experiència més o menys propera de molts fracassos familiars, pot portar a considerar que la felicitat en el

Cal superar una visió pessimista de la família, que veu les dificultats i crisis com a patologies o fracassos, i no com a part de la normalitat en el creixement de totes les relacions personals.

matrimoni és una cosa utòpica, i que, com ja hem esmentat, la fidelitat o la indissolubilitat que es plantegen són només un ideal a què poca gent arriba. La formació de les persones que han d'acompanyar les famílies en la tasca de redescobrir la bellesa de la

família per trobar una resposta positiva a les crisis i conflictes ha de partir de la confiança i seguretat en la força de la veritat sobre el matrimoni, sense que això vulgui dir ignorar o menysvalorar les dificultats que viuen avui moltes famílies.

2) *L'ajuda i l'acompanyament a les famílies no és una necessitat només per als moments de crisi.* L'acompanyament ha de plantejar-se com a tasca necessària per a tothom i que actuarà normalment amb una finalitat *preventiva* de les situacions de conflicte. Aquesta tasca d'acompanyament és especialment important en els primers anys del cicle vital de la família, per tal d'ajudar a identificar, comprendre i donar sentit a les dificultats de la convivència. Ha d'anar adreçada a adquirir hàbits i a utilitzar eines de comunicació i negociació que ajudin els cònjuges a harmonitzar la convivència, principalment pel que fa als aspectes següents:¹⁴

- La comunicació entre els cònjuges, perquè el que no es comunica no es comparteix.
- L'admiració i el respecte mutus dels esposos, com a factor de resistència en vista dels conflictes.
- La manera d'afrontar les dificultats: la convivència familiar consisteix sobretot a aprendre a resoldre conjuntament i amb èxit les dificultats.
- El respecte de les diferències immodificables.
- Dedicar temps i tendresa a l'altre cònjuge: l'amor exigeix temps i dedicació.
- Esforçar-se per portar una vida sexual plena i activa en el matrimoni, ja que les relacions sexuals, encara que no siguin el més important, són necessàries.

- Establir i respectar l'indispensable àmbit de llibertat personal de l'altre cònjuge, ja que, essent "una caró", cada cònjuge conserva la integritat i té un àmbit legítim d'autonomia.
- Mantenir un repartiment equilibrat i flexible de tasques i rols.
- Fomentar una certa complicitat afegida: a més d'esposos i pares, els cònjuges han de ser companys inseparables de la vida de cadascú.

3) Acompanyar les famílies en dificultat requereix partir de la base que la crisi no és necessàriament un fracàs o una patologia irreparable. Les crisis són sempre, en efecte, una amenaça i un problema, però són també un repte i una oportunitat de millora, una ocasió de renovar-se i descobrir noves facetes de les persones i de les relacions familiars. "Tota nova crítica, tot nou qüestionar-se què és la família, adquireix un valor particular: no manifesta ni crisi ni, encara menys, la seva fi, sinó que posa en relleu únicament la transició i la transició, qualsevol transició (des de les col·lectives fins a les més estrictament individuals i personals), ha de ser guiada, per tal que canviï el que ha de canviar però romangui ferm el que ha de romandre."¹⁵ L'amor conjugal requereix un procés d'aprenentatge o de "purificació i maduració" i pot ser l'oportunitat per augmentar i millorar la qualitat de l'amor.¹⁶ Les crisis no poden deixar d'existir, però tenen com a vocació natural ser, primer de tot, moments de maduració i de creixement.

4) La tasca d'acompanyament familiar exigeix en qui la desenvolupa una formació antropològica profunda, un coneixement de la psicologia

humana i comptar amb habilitats per fer servir adequadament les eines de resolució de conflictes aplicades a l'àmbit específic de la família. Per poder realitzar aquesta labor cal conèixer la dinàmica de les relacions dins de la família, les seves peculiaritats i diferències respecte a altres àmbits de relacions humanes. S'ha de tenir en compte la naturalesa de la família com a “comunitat de vida i amor”, de manera que els recursos que s'utilitzin portin a la unió, i no busquin simplement assolir un “consens de no-agressió”, en el millor dels casos. Aplicar aquestes eines de negociació o de mediació a la família, oblidant la dinàmica familiar, seria com pretendre que un cotxe funcionés amb gasosa en comptes de gasolina. Tornarem a aquest punt a l'epígraf següent.

5) En especial cal aprofundir i *treballar* en el paper que té el perdó en el desenvolupament de la vida conjugal i familiar. Tota rectificació i tot canvi d'actitud en les conductes, tota reconciliació, tot recomençar requereix, d'alguna manera, perdonar i ser perdonat. El perdó és, a més a més, un acte d'amor que té un particular “poder curatiu”, perquè allibera del lligam dolorós de la rancúnia i és la base per establir una

L'ajuda a les famílies no és una necessitat només per als moments de crisi. L'acompanyament ha de plantejar-se com a tasca necessària per a tothom i que actuarà amb una finalitat preventiva de les situacions de conflicte.

nova relació. Perdonar requereix un exercici de la voluntat, però també de la memòria: perdonar és oblidar.¹⁷ El perdó enriqueix com a persona el qui perdona i el qui és perdonat. Com que perdonar és “estimar intensament”,¹⁸ i com que es perdona estimant i s'estima perdonant, la família —escola

d'amor— és l'àmbit on s'aprèn a perdonar i on el perdó ha de ser una realitat viscuda amb naturalitat en la quotidianitat. En la família en cada instant es pot tornar a començar de nou: després de cinc, deu, trenta anys, es pot reconduir tot al principi i tornar a començar.¹⁹ Una família sense perdó seria una família sense amor autèntic.²⁰

Un perfil professional per a la tasca d'acompanyament familiar

Cal adequar els instruments i les tècniques de resolució de conflictes a la naturalesa específica de l'àmbit familiar. En les darreres dècades s'han desenvolupat professionalment eines de mediació, *coaching* i gestió d'emocions, en l'àmbit de l'empresa, en l'educatiu, en el social, etc. També s'ha intentat aplicar aquestes tècniques i eines a l'àmbit de la família. De forma gairebé generalitzada, les legislacions sobre mediació familiar presenten aquestes tècniques com una manera de disminuir els enfrontaments quan les famílies es troben en un procés de ruptura, però no s'ha intentat utilitzar-les per potenciar la reconciliació.

La mediació familiar, tal com s'entén avui en la major part de les legislacions civils, queda reduïda a una ajuda perquè la família pugui “morir sense dolor”. Això no significa, però, que la mediació (juntament amb les altres tècniques que es fan servir en la resolució de conflictes en altres àmbits) no pugui ser un mitjà a través del qual es pugui realitzar l'acompanyament de les famílies en dificultat. Les eines que s'utilitzen en la mediació i en la negociació poden i han de ser utilitzades també perquè els cònjuges redescobreixin la unió, a més de resoldre una altra mena de conflictes familiars (no oblidem que els conflictes en l'àmbit familiar no es redueixen als conjugals).

Els conflictes familiars tenen una naturalesa específica, ja que es donen en el context de les relacions de família, molt diferent del de les relacions laborals o d'altres tipus de relacions humanes. Resoldre aquestes situacions requereix adaptar els recursos i eines a la naturalesa de les relacions familiars. Les habilitats de comunicació, de gestió d'emocions i les tècniques de mediació, d'escolta i d'interacció per potenciar les fortaleces familiars poden ser molt eficaços per resoldre els conflictes en l'àmbit familiar, sempre que s'adeqüin a la naturalesa de la família, entesa com una comunitat d'amor que presenta una dinàmica relacional pròpia, que és la lògica del do i no la de l'interès.

Actualment hi ha en molts països dos perfils professionals cridats a intervenir en els conflictes de família: els terapeutes i els mediadors familiars. El terapeuta, no cal dir-ho, intervé per tractar situacions patològiques. Per la seva banda, el mediador, com ha quedat dit, està cridat a ajudar perquè les ruptures siguin com menys doloroses millor. Paradoxalment, en la preparació d'aquests professionals no se sol considerar la restauració de la unitat familiar com la millor solució, i a la pràctica són només una ajuda per a la ruptura “indolora” de la família.

Constatem, doncs, que en molts països no existeix un perfil professional específicament format per ajudar a restaurar la unitat en les famílies quan es donen situacions de simple dificultat i de crisi no originada per una patologia. Qui col·labora en aquesta tasca en diversos àmbits (parroquials, associatius, etc.), amb gran mèrit per part seva, ho fa normalment sense preparació específica i amb una dedicació de temps limitada, ja que es tracta de tasques realitzades a títol voluntari i gratuït.

Si es vol realitzar una tasca orgànica i profunda de transformació de la situació actual en la qual l'ajuda a les famílies tingui una autèntica repercussió social (i arribar no només als fidels catòlics, sinó a totes les famílies), pensem que no pot deixar-se només a la bona voluntat, sinó

que requereix també una preparació adequada i un treball realitzat amb continuïtat i professionalitat.²¹ D'altra banda, observem també que falta una cultura i una pedagogia de la reconstrucció familiar, que haurien de conèixer tots els professionals que treballen amb les famílies. En les properes línies intentarem desenvolupar els punts que considerem essencials en la preparació d'aquests professionals. Cal una autèntica "revolució antropològica" i, per dur-la a terme, la formació no pot reduir-se a coneixements teòrics; ha de ser completa, que posi en relació la teoria amb la vida pràctica.

Com a punt de partida, el currículum formatiu hauria d'incloure coneixements sobre la família i les seves dinàmiques en l'àmbit antropològic i sociològic. Comprendre en primer lloc la realitat de la família postmoderna: els seus plantejaments, la seva evolució i les conseqüències que els canvis socials han tingut en les relacions de família, tot analitzant els diferents estils familiars en les societats multiculturals.²² És imprescindible així mateix que qui es dedica l'acompanyament tingui un coneixement profund de l'antropologia cristiana de la persona i de la família, basada en la teologia del cos. Un element bàsic d'aquesta formació és el coneixement del significat de la sexualitat humana, fonamentada en la diferenciació i complementarietat sexual, realitat desconeguda per a l'home actual, i motiu de conflictes i desil·lusions en la vida de molts cònjuges.²³ En aquest àmbit pot ser important adquirir habilitats que permetin ensenyar a descobrir la riquesa que suposa aquesta complementarietat en cada etapa del desenvolupament afectiu i personal, especialment les diferències que hi ha en la manera d'estimar de l'home i de la dona, tenint en compte que la família és l'àmbit primari de l'educació afectiva.²⁴

La preparació per a l'acompanyament ha d'incloure també un coneixement de cada etapa del cicle vital familiar i de les crisis que solen presentar-se en cadascuna: l'arribada dels fills, les qüestions econòmiques, la conciliació entre vida familiar, personal i laboral i les seves conseqüències, el pes de la rutina, de manera que es puguin aplicar estratègies d'optimització, compensació i prevenció en les diverses transicions vitals.

A més dels pressupòsits sociològics i antropològics de la família, les persones que realitzin l'acompanyament han de tenir una certa preparació en l'àmbit de la psicologia, per aprendre a analitzar i interpretar la realitat de la família a la qual volen acompanyar i poder avaluar la naturalesa del conflicte o conflictes familiars que demanen intervenció. També cal la formació per desenvolupar l'empatia i les habilitats de comunicació que ajuden les famílies a plantejar-se les vies de solució a les seves dificultats, i d'aquesta manera potenciar les

fortaleses personals i relacionals, animar i fer propostes que siguin les adequades per a aquesta família i situació concretes.

La família és un grup emocional-afectiu, en el qual les relacions es produeixen en el nivell de la intimitat, per això qui es troba immers en un conflicte familiar té moltes dificultats per objectivar la situació, i percebre, valorar i consensuar el que sigui convenient i possible al conjunt familiar. Ajudar les famílies a adquirir els hàbits relacionals necessaris perquè la crisi serveixi per afirmar el seu amor exigeix tenir no només coneixements del funcionament de l'àmbit familiar, sinó també adquirir habilitats d'escolta i diàleg, que afavoreixin l'intercanvi comunicatiu entre els esposos, i que permetin fer front a l'acompanyament amb imparcialitat, tenint en compte que l'acompanyament no és una tasca directiva i que han de ser els mateixos cònjuges els qui aprenguin a solucionar les seves dificultats.

Les famílies requereixen nous professionals que —des de l'escola, des de la parròquia, des d'un consultori mèdic— sàpiguen acompanyar en les situacions de normalitat, i ajudin a prevenir les crisis.

El conflicte o crisi familiar té com a conseqüència la pèrdua del sentit de la unitat familiar, i l'acció de qui acompanya és vital per restituir aquesta voluntat de ser i actuar com a conjunt. Les eines desenvolupades en l'àmbit de la negociació i de la mediació que s'han promogut des d'altres àmbits per afrontar situacions de crisi poden ser per això molt útils. Però sempre s'ha de tenir present que són només eines, és a dir, instruments que caldrà ajustar a les exigències conjugals i familiars, i no a l'inrevés. L'autèntic problema no és el conflicte, sinó quina resposta hi donem. Per això, les tècniques que es posen en pràctica en els processos d'acompanyament familiar han d'adequar-se sempre a les necessitats de la família en general i de cada família en particular.

¹ Catedràtica de Dret. Directora de l'Institut d'Estudis Superiors de la Família, Universitat Internacional de Catalunya.

² Francesc, exhortació apostòlica *Amoris laetitia* (2015), n. 1 i 57.

³ S'utilitza "reconstrucció" en contraposició amb la "deconstrucció" de la família afavorida per la ideologia de gènere, que en part és una realitat en la cultura postmoderna dominant en els països occidentals.

⁴ C. Caffarra, "Fede e cultura di fronte al matrimonio", a: H. Franceschi (ed.), *Matrimonio e famiglia. La questione antropologica*. Roma: Edusc, 2015.

⁵ Benet XVI, *Discurso en la inauguración de los trabajos de la asamblea diocesana de Roma*, 11 de juny de 2007, disponible al web de la Santa Seu: <http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/es/speeches/2007/june/documents/hf_ben-xvi_spe_20070611_convegno-roma.html>. [Consulta: setembre de 2021]. *Temes d'Avui* es va fer ressò de la

crida d'aquest Papa davant de l'“emergència educativa”, la va agafar com a tema de portada i li va dedicar uns quants articles (vegeu n. 46, juny-setembre de 2013).

⁶ Secretaria del Sínode dels Bisbes, *Relatio Synodi* (2014), n. 5: “cal considerar el creixent perill que representa un individualisme exasperat que desvirtua els vincles familiars i al capdavant considera cada component de la família com a una illa, la qual cosa fa que prevalgui, en uns certs casos, la idea d'un subjecte que es construeix segons els seus desitjos assumits amb caràcter absolut”.

⁷ Joan Pau II, exhortació apostòlica *Familiaris consortio* (1981), n. 11.

⁸ C. Caffarra, *La famiglia oggi*, article disponible a: <<http://www.caffarra.it/famiglia130504.php>>. [Consulta: setembre de 2021].

⁹ P. J. Viladrich, *La institución del matrimonio: Los tres poderes*. Madrid: Rialp, 2005, p. 88.

¹⁰ Secretaria del Sínode dels Bisbes, *Relatio Synodi* (2014), n. 6.

¹¹ M. Gas Aixendri, “¿Qué significa casarse en el siglo XXI?”, *Temas d'Avui*, 43 (2012), p. 83-91.

¹² Són uns quants els factors que han influït en aquest àmbit, però els que estímem més destacables són la ideologia de gènere, unida al feminisme radical i al materialisme consumista.

¹³ *Familiaris consortio*, n. 17.

¹⁴ Agafats de: A. Polaino-Lorente, *Familia y autoestima*. Barcelona: Ariel, 2004, p. 239-241.

¹⁵ F. d'Agostino, *Elementos para una filosofía de la familia*. Madrid: Rialp, 1991, p. 15.

¹⁶ Benet XVI, carta encíclica *Deus caritas est* (2009), n. 5.

¹⁷ A. Polaino-Lorente, *Familia y autoestima*, p. 238.

¹⁸ J. Burggraf, *Aprender a perdonar*. Article disponible a: <<http://www.opusdei.es/es-es/article/aprender-a-perdonar>>. [Consulta: setembre de 2021].

¹⁹ V. Maioli Sanese, *Padres e Hijos. La relación que nos constituye*. Madrid: Ediciones Encuentro, 2006, p. 49.

²⁰ J. Schlatter, *Heridas en el corazón. El poder curativo del perdón*. Madrid: Rialp, 2013, p. 19-20.

²¹ No es pot negar el valor del treball de tantes persones que col·laboren abnegadament i desinteressadament en la tasca d'acompanyament familiar des de les parròquies, associacions, moviments, etc. L'experiència demostra, tanmateix, que la tasca que es realitza és insuficient: l'ajuda a les famílies necessita molt de temps i una bona formació, és a dir, requereix comptar amb persones ben preparades dedicades exclusivament a aquesta tasca. Al mateix temps, s'haurà de comptar amb l'ajuda d'altres persones (principalment altres famílies) que, amb una bona preparació i orientació, puguin col·laborar en aquesta apassionant i tan necessària tasca.

²² En paraules de sant Joan Pau II, en la *Familiaris consortio* (n. 4), “atès que els designis de Déu sobre el matrimoni i la família afecten l'home i la dona en la concreta existència quotidiana, en determinades situacions socials i culturals, l'Església, per complir el seu servei, ha d'esforçar-se per conèixer el context en el qual matrimoni i família es realitzen avui”.

²³ U. Borghello, *Las crisis del amor*. Madrid: Rialp, 2003, p. 50.

²⁴ *Ibidem*, p. 51.